

Sygn. akt X Cz 181/13

POSTANOWIENIE

Dnia 30 września 2013 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy

X Wydział Cywilny Rodzinny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Anna Staśkiewicz – Bortkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 30 września 2013 r. w Bydgoszczy

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa **małoletnich M. i A. rodzeństwa G.** reprezentowanych przez matkę **A. G.**

przeciwko **G. G.**

o podwyższenie alimentów

na skutek zażalenia pozwanego na postanowienie Sądu Rejonowego w Bydgoszczy VI Wydział Rodzinny i Nieletnich z dnia 10 maja 2013 r. wydane w sprawie sygn. akt VI RC 985/12

postanawia

zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że zwolnić pozwanego od kosztów sądowych w całości.

Sygn. akt X Cz 181/13

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Bydgoszczy VI Wydział Rodzinny i Nieletnich postanowieniem z dnia 10 maja 2013 r., sygn. akt VI RC 985/12, oddalił wniosek pozwanego o zwolnienie od kosztów sądowych. Sąd I instancji ustalił, że pozwany jest właścicielem domu jednorodzinnego o powierzchni 200 m², pawilonu użytkowego oraz samochodów: dostawczego i osobowego - 22 letniego. Pozwany wydzierżawia dom, w związku z czym przeprowadził się do pomieszczeń o powierzchni ok. 32 m², zajmowanych wcześniej przez dorosłego już syna-P. G.. G. G.wydzierżawia także pawilon użytkowy za kwotę 2400 zł miesięcznie. Pozwany prowadzi także działalność gospodarczą polegającą na produkcji plastikowych sztućców jednorazowego użytku i innych drobnych przedmiotów. Maszyny do produkcji znajdują się w pomieszczeniach na terenie sąsiedniej posesji, należącej do matki pozwanego. (...)jest kilka, na ich zakup został przeznaczony znaczny kredyt, same odsetki od kredytu to kwota ok. 2000 zł miesięcznie. Początkowo zatrudniał dużą liczbę osób, lecz sukcesywnie ograniczał zatrudnienie. Pozwanego obciążają kredyty w (...) Bank S.A.(ok. 211.000 zł), R.Bank, E. (ok. 89.000 zł). Przychód G. G.w roku 2012 wyniósł 307.680 zł, a dochód -76.391,75 zł. Na wstępie swych rozważań Sąd Rejonowy wskazał, iż w myśl art. 102 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. W ocenie Sądu I instancji, w świetle materiału dowodowego sprawy oraz przedłożonego przez pozwanego oświadczenia majątkowego nie można uznać, by jego sytuacja majątkowa była tego rodzaju, iż poniesienie przez niego kosztów sądowych w jakiegokolwiek części skutkowałoby uszczerbkiem w kosztach jego koniecznego utrzymania. Pozwany jest właścicielem nieruchomości, z dzierżawy których czerpie dochód. Ponadto jest właścicielem dwóch samochodów,

z których wyłącznie i sam korzysta i utrzymywanie przynajmniej jednego z nich, nie jest bezwzględnie konieczne. Zgodnie z utrwalonym poglądem judykatury, niezależnie od dochodów strony, także samo posiadanie majątku tak ruchomego jak i nieruchomości, w zasadzie wyklucza możliwość przyznania zwolnienia z kosztów sądowych (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.10.1934 r., C II, t (...), (...)1935 nr 2 poz. 143, z dnia 30.08.1934 r. C I 1061/34, z dnia 06.11.1953 r., I C 1427/53, OSN 1953, Nr 2, poz. 52). W świetle dotychczas przeprowadzonych dowodów zdaniem Sądu Rejonowego, nie można zanegować, by prowadzona przez G. G. działalność gospodarza była sukcesywnie ograniczana. Z tego faktu nie można jednak wywieść, by pozwany nie był w stanie ponosić kosztów sądowych. Następnie Sąd I instancji zwrócił uwagę na fakt, iż pomimo - jak twierdzi pozwany - złej kondycji finansowej firmy, to jednak nie zdecydował się na zakończenie czy zawieszenie działalności, ani też na zmianę jej przedmiotu. Powyższe nasuwa wniosek, iż dochodowość firmy i ogólnie - sytuacja materialna pozwanego są lepsze, aniżeli podaje w tym postępowaniu. Potwierdzeniem tej konkluzji jest też okoliczność, iż w oświadczeniu majątkowym, pozwany łączny dochód z dzierżawy domu i działalności gospodarczej szacował na 5000 zł, podczas gdy na terminie rozprawy w dniu 10 maja 2013 r. zostało ujawnione, iż G. G. czerpie też dochód z dzierżawy pawilonu użytkowego w kwocie 2400 zł miesięcznie. Sąd Rejonowy uwzględnił, iż pozwanego obciążają znaczne kredyty, jednak nie ma podstaw do tego, by wyprzedzały one zobowiązanie względem Skarbu Państwa z tytułu kosztów sądowych. Na zakończenie Sąd I instancji wskazał, iż zgodnie z ugruntowanym w piśmiennictwie poglądem, strona przygotowująca się do procesu sądowego powinna być świadoma wydatków związanych z tym przedsięwzięciem, stąd powinna się do niego przygotować przez poczynienie oszczędności i ograniczenie innych wydatków, które nie są niezbędne. Mając powyższe na uwadze Sąd Rejonowy uznał, iż poniesienie przez powoda połowy kosztów sądowych nie będzie wiązać się dla niego z uszczerbkiem, o którym mowa w art. 102 ustawy o kosztach sądowych.

Powyższe postanowienie w całości zaskarżył pozwany zarzucając mu błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że pozwany poza dochodem z działalności gospodarczej uzyskuje dodatkowy dochód z najmu budynku użytkowego; naruszenie przepisu art. 102 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych poprzez jego błędny wyładni. W oparciu o te zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez zwolnienie pozwanego od kosztów sądowych w sprawie, a także o orzeczenie o kosztach postępowania zaaleniowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu wskazano, iż Sąd I instancji popełnił błąd ustalając wysokość dochodu osiżganego przez pozwanego. Zdaniem Sądu Rejonowego pozwany w sposób niezgodny z rzeczywistością oszacował swój dochód w oświadczeniu majątkowym na kwotę 5000 zł, ponieważ w dniu 10 maja 2013 r. zostało ujawnione, że G. G. czerpie ten dochód z dzierżawy pawilonu użytkowego w kwocie 2400 zł miesięcznie. Zdaniem skarżącego ustalenie Sądu I instancji jest błędne. Pozwany podaje w oświadczeniu majątkowym, że jego dochód wynosi około 5 tys. zł i osiżga ten dochód z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Pozwany złożył identyczne, zgodne ze stanem faktycznym oświadczenie już na rozprawie w dniu 18 stycznia 2013 r. i podtrzymuje je w całości. Również z zeznaniem do akt zeznania podatkowego za rok 2012 wynika, że pozwany osiżga dochód w takiej wysokości. Wbrew twierdzeniom Sądu Rejonowego, na rozprawie w dniu 10 maja 2013 roku nie ujawniono, że pozwany czerpie ten dochód z dzierżawy pawilonu użytkowego w kwocie 2400 zł miesięcznie. Pozwany od początku postępowania podaje, że wynajmuje dom i pawilon użytkowy i że kwoty uzyskane z najmu zwiżzane są z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą. Na marginesie wskazał należy, że szacując dochód z najmu należy wziąć pod uwagę fakt, że przychód z najmu w całości wliczony jest w przychód z działalności gospodarczej pozwanego. Przychód ten należy pomniejszyć o wysokie podatki, w tym podatek od nieruchomości w wysokości około tysiąca zł oraz podatek dochodowy liniowy w podobnej wysokości (19%). Dochód z najmu obu nieruchomości wynosi więc około 3 tys. zł. Reszta dochodu pozwanego, w wysokości około 2 tys. zł - to dochód z prowadzonej działalności gospodarczej. Zdaniem skarżącego wnioski wysnute na podstawie błędnej oceny stanu faktycznego nie mogą

proceeds to a final conclusion and for this reason the appealed decision should be at least annulled. However, the plaintiff is requesting a change of the appealed decision for the reason of the clear appropriateness of the plaintiff's application for exemption from court costs.

Done by the I Instance Court pursuant to art. 102 of the Act on court costs in the context of the status of the present case is unfounded. Regardless of additional financial burdens, the plaintiff is not in a state of financial necessity of his own and his children. The plaintiff spends on his own needs about 100 PLN per week. As shown, the plaintiff's income for 2012 is subject to taxation at 76,391 PLN, after taxation - about 62 thousand PLN, i.e. about 5 thousand PLN per month. The costs of loans in 2012 are incurred from income and from loan proceeds amounting to 63,720 PLN (about 5 thousand PLN per month). The plaintiff, due to the loan, is not in a position to support himself and his children and therefore incurs new obligations on credit cards, which leads, the plaintiff falls into a spiral of debt. Unreasonable and unjustified by the plaintiff's claim for exemption from court costs through the imposition of new tax obligations on the plaintiff, which leads to a further increase in the plaintiff's debt (mainly towards banks, but equally towards his closest - children, especially his daughter from the first marriage). He works hard, to improve his difficult financial situation, in which he found himself. In any case, he does not intend to sue with the intention of claiming any damages in the proceedings. The plaintiff's share in the present proceedings is the result of the plaintiff's application for exemption from court costs. The plaintiff does not expect to be exempted from court costs, he is not preparing for the proceedings by incurring expenses for this purpose. The plaintiff meets the needs of his children, although he is over his financial means, which leads to an increase in the plaintiff's debt (mainly towards banks, but equally towards his closest - children, especially his daughter from the first marriage). He works hard, to improve his difficult financial situation, in which he found himself. In any case, he does not intend to sue with the intention of claiming any damages in the proceedings. The plaintiff's share in the present proceedings is the result of the plaintiff's application for exemption from court costs. The plaintiff does not expect to be exempted from court costs, he is not preparing for the proceedings by incurring expenses for this purpose.

Moreover, in the assessment of the plaintiff's application for exemption from court costs, the court should take into account the plaintiff's financial situation, which is the main reason for the plaintiff's application for exemption from court costs, and that he has a significant role in the upbringing of his children and daily care for them, which may lead to a spiral of debt and his children find themselves in an even worse situation. Cited by the I Instance Court's decision is applied to a different status of fact, when the court decides on the plaintiff's application for exemption from court costs, and not - as in the present proceedings - as a result of the plaintiff's application for exemption from court costs. Expressed in the decision of the I Instance Court of 23 October 1934 r., C II 1441/34 that, independent of income, the plaintiff's application for exemption from court costs has a character of an incidental application. The plaintiff's application for exemption from court costs is expressed in the decision of the I Instance Court of 6 November 1953 r., I C 1427/53, OSN 1953, Nr 2, poz. 52, and also in the decisions of the I Instance Court of 20 November 1936 r., C II 1790/36, (...) 37, nr 1, poz. 50, of 9 March 1936 r., C II 869/35, Zb. Urz. 1936 poz. 465 and in the decision of 3 November 1936 r., C II 1435/36, (...) 1937, nr 2, s. 185. Referring to the decisions of the I Instance Court on the subject of the plaintiff's application for exemption from court costs, the court should take into account the plaintiff's financial situation, which is the main reason for the plaintiff's application for exemption from court costs, and that he has a significant role in the upbringing of his children and daily care for them, which may lead to a spiral of debt and his children find themselves in an even worse situation. Cited by the I Instance Court's decision is applied to a different status of fact, when the court decides on the plaintiff's application for exemption from court costs, and not - as in the present proceedings - as a result of the plaintiff's application for exemption from court costs.

Expressed in the decision of the I Instance Court of 23 October 1934 r., C II 1441/34 that, independent of income, the plaintiff's application for exemption from court costs has a character of an incidental application. The plaintiff's application for exemption from court costs is expressed in the decision of the I Instance Court of 6 November 1953 r., I C 1427/53, OSN 1953, Nr 2, poz. 52, and also in the decisions of the I Instance Court of 20 November 1936 r., C II 1790/36, (...) 37, nr 1, poz. 50, of 9 March 1936 r., C II 869/35, Zb. Urz. 1936 poz. 465 and in the decision of 3 November 1936 r., C II 1435/36, (...) 1937, nr 2, s. 185. Referring to the decisions of the I Instance Court on the subject of the plaintiff's application for exemption from court costs, the court should take into account the plaintiff's financial situation, which is the main reason for the plaintiff's application for exemption from court costs, and that he has a significant role in the upbringing of his children and daily care for them, which may lead to a spiral of debt and his children find themselves in an even worse situation. Cited by the I Instance Court's decision is applied to a different status of fact, when the court decides on the plaintiff's application for exemption from court costs, and not - as in the present proceedings - as a result of the plaintiff's application for exemption from court costs.

kredytów, za# dodatkowe prace dorywcze i pomoc rodziny umo#liwia mu skromne utrzymanie siebie i dzieci, to tym samym nie ma podstaw do zako#czenia dzia#alno#ci. Zmiana przedmiotu dzia#alno#ci ##czy si# za# z potrzeb# inwestycji, które dla pozwanego - wobec ci###cych na nim obci##e# s# niemo#liwe. Pozwany wykorzystuje posiadany maj#tek najlepiej, jak to mo#liwe. W pe#ni wykorzystuje posiadane mo#liwo#ci zarobkowe. Sugestie S#du I instancji zdaniem skar##cego nie s# wi#c trafne. W ocenie pozwanego nie by#aby te# celowa sprzeda# posiadanego maj#tku, gdy# pieni#dze ze sprzeda#y maj#tku nie wystarczy#yby na sp#at# kredytów i poniesienie kosztów zwi#zanych z organizacja #ycia, zaspokojeniem podstawowych potrzeb na nowo. Nadto po dokonaniu takiej operacji pozwany straci#by prac#. Pozwany robi wi#c to co musi i mo#e. Nie ma wyboru i nie mo#na mu z tego tytu#u postawi# #adnego zarzutu. Dlatego te# s#owa S#du I instancji o tym, #e „dochodowo## firmy i sytuacja materialna pozwanego s# lepsze, ni# pozwany podaje”, oparte s# jedynie na domys#ach. S#d Rejonowy opar# zreszt# ten wniosek na b##dnych ustaleniach, o czym mowa w pocz#tkowej cz##ci za#alenia. Zdaniem skar##cego ze zgromadzonego w sprawie materia#u dowodowego wynika, #e strony maj# ogromne problemy finansowe. Przedstawicielka ustawowa ma#oletnich zarabia tyle, #e jest w stanie zaledwie pokry# rat# kredytu i op#aty. Nie wykorzystuje w wi#kszym stopniu swoich mo#liwo#ci zarobkowych (wszak jest osob# znacznie m#odsza i zdrowsza od pozwanego), nie pomaga#a i nie pomaga by#emu m##owi w sp#atach d#ugów, które zaci#gni#te zosta#y w okresie trwania ma##estwa stron na potrzeby rodziny. #ród#a utrzymania poszukuje wci## w kierowaniu kolejnych ##da# do by#ego m##a, który z wielkim trudem sp#aca zobowi#zania by#ych ma##onków i utrzymuje ich dzieci.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Zażalenie zasługiwało na uwzględnienie.

Jak słusznie zauważył Sąd Rejonowy, zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, która nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny (art. 102 ust. 1. ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Dz. U. z dnia 1 września 2005 r.). Ta słuszna konstatacja nie doprowadziła jednak do dokonania właściwej oceny istnienia po stronie pozwanego przesłanek do zwolnienia go od kosztów sądowych, gdyż Sąd Rejonowy poza oceną jego aktualnej sytuacji majątkowej, uwzględnił również hipotetyczne możliwości zarobkowe, dochodząc do przekonania, że ich istnienie uniemożliwia udzielenie pozwanemu pomocy ze strony Skarbu Państwa. Wskazać zatem należy, iż przesłanki zwolnienia od kosztów sądowych w sposób wyczerpujący reguluje cytowana na wstępie ustawa. Jediną okolicznością, od zaistnienia której ustawodawca uzależnił możliwość zwolnienia od kosztów sądowych, jest znajdowanie się strony w takim położeniu majątkowym, które uniemożliwia jej poniesienie tych kosztów bez uszczerbku dla koniecznego utrzymania siebie i rodziny. Oceniając zasadność wniosku, sąd bierze pod uwagę jedynie aktualną sytuację majątkową strony. Niedopuszczalne jest, co do zasady, odwoływanie się do poza ustawowych przesłanek jakimi są np. hipotetyczne możliwości zarobkowe. W tym miejscu podkreślić należy, iż przesłanki zwolnienia od kosztów sądowych są zgoła odmienne od przesłanek określających wysokość należnej renty alimentacyjnej, gdzie sąd musi uwzględnić nie tylko aktualny stan majątku obowiązanego, ale także jego rzeczywiste możliwości zarobkowe. Wprawdzie w orzecznictwie spotkać można pogląd, zgodnie z którym, jeżeli brak środków finansowych wynika z tego, że strona z przyczyn subiektywnych nie wykorzystuje swoich możliwości zarobkowych, wówczas brak jest podstaw do udzielenia jej pomocy ze strony Skarbu Państwa (por. post. Sądu Najwyższego z dnia 20 października 1980 r., II CZ 126/80, niepublikowane; postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2005 r., III SPP 11/05, OSNP 2005, Nr 16, poz. 260); jednak również w tych orzeczeniach Sąd Najwyższy odwoływał się do skrajnych przypadków, w których strona wprost deklarowała, że z przyczyn subiektywnych lub emocjonalnych nie zamierza wykorzystać swoich możliwości zarobkowych.

W ocenie Sądu Okręgowego, oceniając zasadność wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych należy przede wszystkim mieć na względzie konstytucyjnie zagwarantowane prawo sądu. W konsekwencji każdorazowo należy ustalić, czy strona ma rzeczywistą możliwość poniesienia kosztów sądowych uwzględniając fakt, iż musi ona to uczynić w określonym, krótkim terminie, który wynosi jedynie 7 dni od dnia wezwania sądu do uiszczenia opłaty. W związku z powyższym, oddalenie częściowo wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych pozwanego na podstawie domysłu, że strona może mieć większe zarobki niż podaje bez przeprowadzenia wnikliwego postępowania dowodowego, lub, że nie wykorzystuje swoich możliwości zarobkowych, gdyż w ocenie Sądu I instancji powinna sprzedać swój majątek, skoro firma nie przynosi odpowiednio dużych zysków, należy uznać za bezpodstawne. Tym bardziej, że nieprawdą jest, że poza dochodem 5.000 zł pozwany dodatkowo jeszcze wynajmuje budynek gospodarczy za 2.400 zł. Już bowiem z zeznań podatkowych wynika, że cały dochód pozwanego miesięcznie to kwota 5.000 zł, w tym także dochody z wynajmu powyższego lokalu. Natomiast nie powinien Sąd I instancji pomijać faktu, iż z prowadzoną działalnością związane są też ogromne zobowiązania kredytowe. Jednocześnie zamknięcie działalności gospodarczej i sprzedaż majątku mogłaby odebrać na przyszłość małoletnim jedyne źródło utrzymania, jakim praktycznie są dochody ojca dzieci, gdyż przedstawicielka ustawowa małoletnich zaciągnęła kredyt na zakup mieszkania, który także z trudem pokrywa ze swojego wynagrodzenia. Dojście przez Sąd I instancji do wniosku, że pozwany mógłby pokryć koszty sądowe, gdyż posiada jeszcze znaczny majątek jest właśnie tym miejscem, w którym w ocenie Sądu Okręgowego należało uznać, że skarżący faktycznie nie jest w stanie bez uszczerbku utrzymania siebie i rodziny ponieść tych kosztów. Błędne jest też rozumowanie Sądu Rejonowego, że pozwany mógł poczynić przed postępowaniem odpowiednie oszczędności, skoro, jak wskazał skarżący, nie mógł się spodziewać powództwa, jakie w imieniu małoletnich powodów wytoczyła ich matka.

W konsekwencji, oceniając sytuację majątkową pozwanego, Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, iż nie jest on w stanie ponieść kosztów sądowych bez uszczerbku dla koniecznego utrzymania siebie i rodziny. Pozwany ma co prawda znaczne dochody, około 5.000 zł miesięcznie, ale też musi spłacać kredyty zaciągnięte w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą, ponadto ma na utrzymaniu dwójkę małoletnich powodów oraz starsze dzieci z innego małżeństwa. Nie sposób zatem uznać, że pozwany, bez uszczerbku dla swojego koniecznego utrzymania, jest w stanie ponieść jakiegokolwiek koszty. Argumentacja sądu odnosząca się do możliwości zarobkowych i majątkowych pozwanego, w okolicznościach niniejszej sprawy, nie uzasadnia oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Trudno także wymagać od pozwanego, aby mógł przewidzieć konieczność wystąpienia z takim żądaniem matki dzieci i zawnocześnie poczynił odpowiednie oszczędności.

Mając powyższe na względzie, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c., Sąd Okręgowy zmienił zaskarżone postanowienie i zwolnił pozwanego od kosztów sądowych w całości.